

ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΤΗΣ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗΝ

Πάντα τὰ ἡθικὰ (καθὼς καὶ τὰ φυσικὰ) φαινόμενα ἔχουσι προδήλους, ἢ λαθραίας αἰτίας. Καὶ ὅμως ἀναζητοῦντες σπουδαίως αὐτάς. δεινοπαθοῦμεν πολὺ κατὰ τῶν ἀποτελεσμάτων, οἰκτείρομεν δὲ ὁσημέραι τὴν κοινωνίαν ὡς κινδυνεύουσαν ἀπὸ τὴν διατροπὴν τοῦ νοῦς καὶ τὴν διαφθορὰν τῆς καρδίας.

Ἄλλ' αἱ μεμφιμοίραι αὗται ἀποβαίνουσι μάταιαι. Ὡς οὐτε οἱ νόμοι ἰσχύουσι νὰ ἀναγκάσωσι τὸν ἄνθρωπον ἡμιμαρὸν χεῖμαρρον τῆς κακίας, ἀφ' οὗ αὐξήσῃ εἰς τὰ κατωφερόμενος· ἐν ᾧ ἦτο ἴσως εὐκολον νὰ προλαβώμεν, ἢ τοῦλάχιστον νὰ μετριάσωμεν τὴν ὁρμὴν του, τὴν πηγὴν ἀμέτῳ ἀνατρέχοντος.

Ἄν ἀπὸ τὸ σέβας τῆς θρησκείας καὶ τὴν πρόσφορον ἀνατροπὴν προέρχωνται κυρίως ἡ ἀκραιφνὴς ἡθικὴ καὶ ἡ μόνιμος ὁπωσοῦν εὐμερία τῶν ἐθνῶν, ἡ ὀλιγομερία τῶν εὐσεβῶν φρονημάτων καὶ ἡ παραμέλησις τῆς ὀρθῆς παιδαγωγίας ἐπιφέρουσιν ἐξ ἀνάγκης προοίτιος τοῦ χρόνου, παντοειδῆ πλημμελήματα ὑπὸ διαφόρων δημοσίων καὶ ἰδιωτικῶν δεινῶν παρακολουθούμενα.

Ἐθαύματα πάντοτε τοὺς γενικοὺς σκοποὺς, κατὰ τοὺς ὁποίους διακρίνονται οἱ ἀρχαῖοι νομοθεταὶ τῶν πολιτειῶν. Διότι οὗτοι μὲν περιορίζονται εἰς τῶν πολιτικῶν συστημάτων τὴν διακόσμησιν καὶ τὴν ἀσφάλειαν.

Τομ. Α΄.

λεῖαν· ἐκεῖνοι δὲ ἐπεμελοῦντο πρὸ πάντων νὰ ἡθοποιήσωσι τὸν ἄνθρωπον ἐξ αὐτῶν, οὕτως εἰπεῖν, τῶν σπαργάνων καὶ νὰ τὸν καταστήσωσιν ἀγαθὸν πολίτην· χάριν δὲ τούτου ὠκοῦν τοὺς νόμους ἐπὶ τῶν πρωτίστων πρὸς τὸ Θεῖον καὶ πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς καθηκόντων ὡς ἐπὶ πλατείας δημοτικῆς θέσεως· ὥστε ἡ μὲν θρησκεία εὐρίσκετο πάντοτε σφιγκτότατα καὶ ἀναποσπᾶστος σχεδὸν μετὰ τῆς πολιτικῆς συνδεδεμένη, αἱ δὲ θεσμοθεταὶ δὲν κατεγίνοντο τόσοι νὰ κολᾶσται τὰς παρεκτροπὰς καὶ τὰ ἐγκλήματα, ὅσον ἐφρόντιζον νὰ ἐξαλείψωσι παντελῶς τὰς ἀφροσύνας των.

Ἀρκεῖ ὅμως ἄρα γε καὶ τοῦτο εἰς τὴν εἰρήνην καὶ τὴν εὐδαιμονίαν τῶν κοινωνιῶν ;

Δυστυχία εἰς τοὺς λαοὺς, τῶν ὁποίων οἱ νόμοι ἀποτρέπουσι μόνον ἐκ τοῦ κακοῦ, καθὼς τὸ δαιμόνιον τοῦ Σωκράτους ! Ἰσως τῆς τιμωρίας ὁ φόβος τοὺς ἐμποδίσῃ ἀπὸ τοῦ νὰ κατασπαράττωνται ὡς ἂν τίγρεις· ἀλλ' ἂν λέπωσιν αἱ τρεῖς τῆς χριστιανικῆς θρησκείας ἀρεταί, ἂν ἡ ἀγάπη δηλ. δὲν τοὺς κινήσῃ εἰς τὸ νὰ βοηθῶνται συναλλήλως, ἡ πίστις δὲν τοὺς ἐνθαρρύνῃ ὑπὲρ τοῦ μέλλοντος, οὕτε ἡ ἐλπίς τοὺς παρηγορῇ μετὰ τὴν ἀνταπόδοσιν ἀγαθῶν ἄλλης ζωῆς ὀλιγότερον παρὰ ταύτην ταιλαπώρου καὶ θλιβεράς, ἐκεῖ τὰ πάντα φέρονται κατὰ τύχην ἄνω καὶ κάτω, ὁ δυνατὸς κατὰ πᾶσαν εὐκαιρίαν καταδυναστεύει τὸν ἀδύνατον, ὁ πλούσιος περιφρονεῖ ὡς περίφημα τὸν πτωχόν, ὁ ῥέικαιος καὶ τίμιος ἐκτείνει συγχάνεις ἱκέτιδα γειῶν· καὶ τῶν ἐπιούσιον ἄρτον, ὁ πλεονέκτης καὶ πονηρὸς ὑψοῦται εἰς τιμὰς καὶ ἀξιώματα, ὁ δὲ ἄθως καταδικάζεται ἀπὸ ἀνυειδήτους δικαστὰς καὶ τὰ παιδία

Τευχ. Η΄: